

על "הו!" 20

כרך 20 של "הו!" הוא הזדמנות מצוינת לעצור ולהביט לרגע על יצירה ספרותית המקיפה 15 שנים, אלפי עמודים, מאות משתתפות ומשתתפים, ואינספור פרסומים ראשונים. כאשר יסדנו את "הו!", ב־2005, ידענו שכתב עת נבחן, בין היתר, בהתמדתו. הבטחנו לעצמנו ש"הו!" לא יהיה מאותם כתבי עת הצצים ונעלמים אחרי 2-3 גיליונות, אלא יוסיף לצאת בקביעות ולאורך זמן. רק כך, הֵבְנוּ, יוכל "הו!" לטבוע חותם עמוק וארוך טווח על הספרות העברית. את העבודה על הכרך הנוכחי התחלנו זמן קצר לפני פרוץ המגיפה העולמית, והמשכנו בה בימי הסגר ואחריו. העולם השתנה באופן ניכר בחצי השנה האחרונה, ולשבריריות וחוסר הוודאות העולמית מצטרפת תקופה מאתגרת וקשה העוברת על התרבות הישראלית. דווקא בימים כאלה אפשר נחוץ לקרוא ספרות ולהתנחם בה, ולעסוק בשאלות שעומדות בשורש היצירה. אי אפשר אחרת. עכשיו, עם פרסום הכרך ה־20 של כתב העת, אנחנו נוטלים לרגע קל פגרה מקשיי היומיום ומביטים לאחור בשמחה ובקורת רוח.

הספרות הישראלית השתנתה בעשור וחצי האחרונים, ולא רק לרעה. ודאי, יש הרבה על מה להלין: קשיי המו"לות, התמעטות חנויות הספרים הפרטיות, מצבה העגום של ביקורת הספרות בעיתונים, וכיוצא באלה. אבל אנחנו מבקשים כעת להצביע דווקא על חצי הכוס המלאה: בשירה העברית ניכרת פריחה גדולה, כמותית וגם איכותית, ודור חדש של משוררות ומשוררים מצוינים הולך ותופס את מקום הדור הוותיק. כותבי פרוזה לא מעטים מרשים לעצמם לכתוב יצירות מורכבות ובלתי־מסחריות, וזוכים לא פעם לקבלת פנים נלהבת ולהכרה בדמות פרסים ספרותיים חשובים. ז'אנר המסה, שבמשך שנים ארוכות היה שכוח ונידח אצלנו, תופס לאחרונה מקום מרכזי יותר ביצירה העברית. פרויקט תרגום השירה העולמית לעברית, שמאז שנות החמישים־שישים סבל מהזנחה ומהאטה, שב ופועל בכמות ובאיכות שלא נראו כמוהן מאז דור המשוררים־מתרגמים של שלונסקי, אלתרמן וגולדברג.

והשינוי שמבחינה היסטורית עשוי להתברר בעתיד כמשמעותי מכולם: היצירה העברית שבה וחורגת מגבולותיה של מדינת ישראל, ולנגד עינינו גֵּדֵל מספרם של כותבי העברית המשובחים שחיים בחו"ל ויוצרים ספרות עברית דיאספורית שעתידה לפנייה.

לא לנו להעריך את חלקן של "הו!" בכל התמורות האלה. לא לנו גם לאמוד את מידת ההצלחה או אי־ההצלחה של כתב העת בהנחלת רוח הכתיבה הקוסמופוליטית, העשירה מבחינה לשונית והמודעת לאספקטים הצורניים והמוזיקליים של היצירה השירית – ערכים שמראשית דרכו של כתב העת היו בראש מעיינינו. זוהי מלאכה שמוטב להותיר לקוראות/ים ולחוקרות/ים. אבל גם בלי לערוך סיכומים אנחנו מציינים לעצמנו בסיפוק ש"הו!", שנתקל בראשית דרכו ברתיעה ובחוסר הבנה מצד רבים מהמבקרים והקוראים הוותיקים, היה מקץ עשור וחצי לבמה משמעותית ומוערכת ביותר בספרות הישראלית, ולבית קבוע לדורות של יוצרות/ים מצליחות/ים ואהובות/ים. וזוהי סיבה אמיתית לגאווה.

*

את כרך 20 החגיגי בחרנו להקדיש לשני מדורים מרכזיים.
ראשית, החלטנו לחזור אל הבסיס ולתהות על השאלה העקרונית מכולן:
מהי ספרות?

אינספור תשובות כבר ניתנו לשאלה הזאת, ואף על פי כן דומה שאין דיון מעניין ומפרה מזה. שהרי דווקא החשיבה המחודשת על השאלות הבסיסיות ביותר מאפשרת לנו לבחון מחדש את מה שנדמה כמובן מאליו, ולנער כמה תפיסות מקובלות מדי, "אמיתות" שכבר היו לקלישאה. ב-95 הטקסטים שנכתבו במיוחד לכרך זה יש כדי לעדכן ולגוון את המחשבה על הספרות הישראלית ועל ספרות בכלל, ולרענן מוסכמות לא מעטות. הרעיון להקדיש מקום נרחב לקושיה הזאת נולד בעקבות כנס בעל כותרת זהה שנערך מטעם החוג לספרות של אוניברסיטת תל אביב בדצמבר 2019. במסגרת שיתוף פעולה בין "הו!" לבין החוג לספרות שלחו לנו רוב משתתפי הכנס גרסה כתובה של הרצאותיהם, המותאמת לפרסום במסגרת ספרותית שאינה אקדמית. בהמשך פנינו למגוון רחב של כותבות וכותבים – מסופרים ותיקים ומבוססים ועד למשוררים שהחלו לפרסם רק בשנים האחרונות, מפרופסורים בכירים ועד לפרחי מחקר מבריקים, מהוגים ידועי-שם ועד לאינטלקטואלים צעירים שעדיין לא הרבו לפרסם – וביקשנו מכל אחת ואחד מהם לכתוב מסה קצרה על מהותה של הספרות בעיניהם. התוצאה עשירה ומגוונת אף משיציפנו, והנה היא כאן לפניכם.

בחלקו השני של הכרך תמצאו את "מצעד הלהיטים של 'הו!'" מבחר של 40 השירים הבולטים ביותר שהתפרסמו ב-19 כרכי כתב העת הראשונים, כפי שנבחרו על ידי 40 סופרות/ים, חוקרות/ים ואוהבי/ות שירה מתוך רשימה נרחבת שהוכנה על ידי המערכת. אתן/ם מוזמנות/ים לגלות את השירים האלה, או לשוב ולקרוא אותם להנאתכן/ם. כמה וכמה מהם, אנחנו מאמינים, יהיו אורחים נכבדים בכל אנתולוגיה של השירה העברית במאה ה-21.

*

תודה מקרב לב לאנשי עמותת "הו!", שבזכות מסירותם ומאמציהם "הו!" יכול להתקיים ואף להרחיב את פעילותו, ובראש וראשונה ליו"רית סיון בסקין, ולמנכ"ל העמותה, אבי דאול, המשקיעים את מיטב מרצם בפעילויות כתב העת. תודה רבה לחברי העמותה מתן מרידור, אמיר בקר, דורית שילה, משה סקאל, גיל פייר, יערה שחורי, לילך נתנאל, רועי חן, יואל טייב, עומר אבן-פז ואורית נוימאיר-פוטשניק, וכן לתותי ורוני פורת ולרו"ח שלמה יניב, המסייעים לנו רבות בפעילות העמותה. תודה לרכות העמותה, ליאור שריר, על עבודתה המסורה. "הו!" עבר כמה גלגולים מו"ליים במשך השנים. כתב העת ראה אור לראשונה ובמשך עשרה גיליונות בהוצאת אחוזת בית, ואנחנו מבקשים להודות למו"לית ההוצאה, שרי גוטמן, על החזון והעבודה המשותפת.

כיום רואה אור "הו!" בהוצאת הקיבוץ המאוחד, ואנחנו מודים למנכ"ל ההוצאה לשעבר, פרופ' עוזי שביט, וכן לעומדים כיום בראש ההוצאה, נגה אלבלך וגדעון טיקוצקי. תודתנו נתונה לכל אנשי הקיבוץ המאוחד, וכן לאלי אורן ואנשי בית הדפוס שלו. בגיליונות האחרונים מלווה את כתב העת המעצבת מיכל קול מסטודיו ICONICA, האחראית על העטיפות המרהיבות ומעוררות המחשבה.

את "הו!" אפשר להשיג בחנויות הספרים או במכירה ישירה באתר של הוצאת "הקיבוץ המאוחד". כתבי יד אפשר לשלוח במייל לכתובת ho.poetry@gmail.com. אתם/ן מוזמנים/ות גם לעקוב אחרי עמוד הפייסבוק שלנו, שכתובתו: www.facebook.com/ho.literary.mag. את קובצי ה-PDF של כל היצירות שפורסמו ב-18 הכרכים הראשונים של "הו!" אפשר למצוא חינם אין כסף ברשת באתר "לקסיקון הספרות העברית החדשה".

*

בזמן הכנת הגיליון הנוכחי הלכו שלושה ממשתתפיו לעולמים: פרופ' זאב שטרנהל, ד"ר נעמה צאל וד"ר סמדר שיפמן. אנחנו משתתפים בצער המשפחות, ומבקשים להקדיש את הגיליון הזה לזכרם.